

HET TWEEDE JAAR

***rapportage
van het Steunpunt Ontwerpwedstrijden***

*juli 1999
Architectuur Lokaal*

Inhoud

Inleiding

1. Documentatie, evaluatie en periodieke rapportage

- 1.1 Publiciteit en draagvlak
- 1.2 Kompas
- 1.3 Gedocumenteerde wedstrijden en wedstrijdplannen
- 1.4 Het gebruik van de modellen
- 1.5 Het melden van wedstrijden

2. Vraagbaak en stimuleren

- 2.1 Wedstrijdenarchief
- 2.2 Vragen
- 2.3 Internationale contacten

3. Professionaliseren en adviseren

- 3.1 Reacties op concept-wedstrijdprogramma's
- 3.2 Goedkeuringspredikaat
- 3.3 Klachten over wedstrijden
- 3.4 Cursus
- 3.5 Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden

4. Profiel van het Steunpunt Ontwerpwedstrijden

Bijlage 1: Publiciteit

Bijlage 2: Openingspagina site

Bijlage 3: Overzicht wedstrijden en wedstrijdplannen

Bijlage 4: Enkele reacties op conceptwedstrijdprogramma's

Bijlage 5: Notitie 'Een Kompas-predikaat'

Inleiding

Op 1 april 1999 bestond het Steunpunt Ontwerpwedstrijden (verder het Steunpunt) twee jaar. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de ervaringen van het Steunpunt in dit tweede jaar, tussen 1 april 1998 en 1 april 1999.

Het tweede jaar van het Steunpunt stond in het teken van een toenemende vraag naar adviezen en diensten. Het verloop van gemelde wedstrijden werd door het Steunpunt steeds actiever gevolgd waardoor de contacten met de uitschrijvers zijn geïntensiveerd. Bovendien is gewerkt aan de publiciteit over 'Kompas', lopende wedstrijden en het vergroten van de naamsbekendheid van het Steunpunt. Dit roept reacties op tot over de grenzen.

Het project 'Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden' bracht ook deze wedstrijdvorm onder de aandacht van een breder publiek, waarbij het voor sommigen een *eye-opener* was dat dergelijke selectieprocedures ook als ontwerpwedstrijden worden beschouwd.

Voor het komende jaar wordt een verdere uitbreiding van de activiteiten van het Steunpunt verwacht. Hoewel Architectuur Lokaal, waar het Steunpunt sinds zijn oprichting is ondergebracht, goed in staat is om deze uitbreiding op te vangen, maakt de voortgaande professionalisering van het Steunpunt de vraag naar een duidelijk profiel manifest. Die vraag komt op verschillende manieren tot uiting: de afbakening van activiteiten en diensten, de behoefte aan een duidelijke organisatiestructuur en aan een eigen beeldmerk en, *last but not least*, aan een goedkeuringspredikaat. De vraag naar het profiel van het Steunpunt komt in het laatste, vierde hoofdstuk van de rapportage aan de orde.

De eerste drie hoofdstukken zijn gewijd aan de drie taken die het Steunpunt in het 'Convenant wedstrijden op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur en interieurarchitectuur' kreeg toegewezen, te weten:

1. documentatie, evaluatie en periodieke rapportage
2. algemene vraagbaak en stimuleren
3. professionaliseren en adviseren van uitschrijvers.

In de bijlagen zijn achtereenvolgens opgenomen: enkele relevante berichten uit de media, een afdruk van de openingspagina van de site van het Steunpunt, een overzicht van wedstrijden en wedstrijdplannen, enkele reacties van het Steunpunt op conceptwedstrijdprogramma's en de notitie 'Een Kompaspredikaat'.

1. Documentatie, evaluatie en periodieke rapportage

1.1 Publiciteit en draagvlak

Kwartaalberichten

Tussen 1 april 1998 en 1 april 1999 verschenen vier kwartaalberichten van het Steunpunt (zie bijlage 1). Elk kwartaalbericht gaf een overzicht van de in dat kwartaal gemelde wedstrijden en het eventuele nieuws over andere ontwikkelingen met betrekking tot ontwerpwedstrijden. De kwartaalberichten werden als persbericht verzonden naar circa 175 adressen. Gegevens uit de kwartaalberichten werden overgenomen door de vaktijdschriften en de bulletins van de ondertekenaars van het convenant. De kwartaalberichten werden integraal opgenomen in de kwartaalkrant van Architectuur Lokaal, met een oplage van 2500. Met ingang van 1 april 1999 is de verspreiding van kwartaalberichten als persbericht vervangen door de -veel actuelere- berichtgeving op de website van het Steunpunt.

Website

Sinds 1 januari 1999 heeft het Steunpunt een eigen site op Internet, bereikbaar via de homepage van Architectuur Lokaal: www.arch-lokaal.nl (zie bijlage 2). De site, die wekelijks wordt bijgewerkt, geeft informatie over het ontstaan en de betekenis van 'Kompas', het Steunpunt en het convenant. Er wordt een korte uiteenzetting gegeven over de inhoud van 'Kompas' en men kan 'Kompas' bestellen of de wedstrijdmodellen downloaden. Er is een actueel overzicht van gemelde wedstrijden, met links en telefoonnummers van contactpersonen. Onder het kopje "nieuws" is plaats om een nieuwe wedstrijdwinnaar te melden maar ook om een onlangs uitgekomen publicatie over een wedstrijd onder de aandacht te brengen. Tot slot wordt de mogelijkheid geboden vragen, suggesties en klachten bij het Steunpunt te melden.

Om overlap in het informatieaanbod te voorkomen is overleg gevoerd met Archined, waarbij geconcludeerd werd dat Archined vooral informatie aanbiedt voor de deelnemers en het Steunpunt voor de uitschrijvers. Voor informatie over 'Kompas' heeft Archined een link naar de site van het Steunpunt.

Via Internet trok de site van het Steunpunt tot 1 april 1999 per maand gemiddeld 110 bezoekers. Via Gemnet -dat een andere manier van tellen gebruikt- werden tot 1 april 1999 per maand gemiddeld 1400 pagina's van de site van het Steunpunt opgevraagd.

Lezingen

Op 3 juni 1998 organiseerde de STAWON een discussiemiddag ter gelegenheid van de presentatie van het STAWON-ledenboek. De middag was gewijd aan de stand van zaken rondom ontwerpwedstrijden, één jaar na de presentatie van 'Kompas'. Naast STAWON-leden waren ook de leden van de begeleidingscommissie en de bestuurlijke werkgroep prijsvragen en meervoudige opdrachten uitgenodigd. Het Steunpunt verzorgde een lezing, waarop werd gereageerd door een opdrachtgever, een bouwer en een architect.

Het Steunpunt werd tevens genoemd in de andere lezingen die medewerkers van Architectuur Lokaal gaven, bijvoorbeeld in Assen, Enschede, Gent, Oss en Nijmegen, alsook in alle informatieve gesprekken met opdrachtgevers.

Communicatieplan

In de eerste rapportage van het Steunpunt Ontwerpwedstrijden werden het actief zoeken van publiciteit en het informeren en stimuleren van de achterbannen van de ondertekenaars van het convenant, genoemd als aandachtspunten voor het tweede jaar.

In het verlengde daarvan gaf de Rijksbouwmeester in december 1998 opdracht aan het communicatiebureau Bikker tot het opstellen van een communicatieplan met betrekking tot ontwerpwedstrijden. Bij de totstandkoming en de uitvoering van deze opdracht was het Steunpunt nauw betrokken. Het concept-communicatieplan was gereed in februari 1999. Na besluitvorming in de bestuurlijke werkgroep zullen onderdelen van dit plan in de loop van 1999 verder worden uitgevoerd. De nieuwe instrumenten die in het communicatieplan worden voorgesteld zijn: introductie van een koepelthema, een brochure, advertenties in de vorm van korte stoppers, *free publicity*, periodieke workshops en introductie van een keurmerk.

1.2 'Kompas'

Van de totale oplage van 3000 exemplaren van 'Kompas', resteerden er op 1 april 1998 nog 745. Tussen 1 april 1998 en 1 april 1999 zijn er via Uitgeverij 010 circa 150 exemplaren verkocht en via het Steunpunt circa 50. Op 1 april 1999 zijn er dus nog circa 545 exemplaren op voorraad.

De personen die bij het Steunpunt 'Kompas' bestelden waren vooral potentiële uitschrijvers en enkele geïnteresseerde architecten. Bij de dit jaar verspreide exemplaren van 'Kompas' werd zoveel mogelijk het inlegvel over het convenant en het Steunpunt toegevoegd. Toch wreekt zich steeds weer het feit dat in 'Kompas' geen melding wordt gemaakt van de mogelijkheid om wedstrijden te melden bij het Steunpunt.

De mogelijkheid die sinds begin dit jaar wordt geboden om de modellen uit 'Kompas' te downloaden, zal naar verwachting een positief effect hebben op de verkoop. Op de site wordt nadrukkelijk gewaarschuwd de modellen niet te gebruiken zonder dat men 'Kompas' heeft gelezen.

1.3 Gedocumenteerde wedstrijden en wedstrijdplannen

In het eerste verslagjaar werden bij het Steunpunt 27 wedstrijden gemeld. Op 1 april 1998, de overgang van het eerste naar het tweede jaar, liepen er daarvan nog 11. Bovendien waren op dat moment 10 wedstrijdplannen geregistreerd.

Van deze 10 plannen zijn er twee daadwerkelijk uitgevoerd. Daarnaast werden in het tweede verslagjaar 31 nieuwe wedstrijden gemeld. In totaal zijn er bij het Steunpunt tussen 1 april 1998 en 1 april 1999 dus 33 nieuwe wedstrijden gemeld. Daarvan liepen er nog 13 op 1 april 1999. Bovendien waren op 1 april 1999 acht wedstrijdplannen bekend.

Om een overzicht te verkrijgen van wat er speelt in één jaar tijd zijn enkele kwantitatieve gegevens opgenomen van de 52 wedstrijden die het Steunpunt in het tweede verslagjaar 'in portefeuille' heeft gehad. Een beschrijving van deze wedstrijden is opgenomen in bijlage 3.

Type wedstrijd ¹	1-4-1998/1-4-1999	1-4-1997/1-4-1998
Open ideeënprijsvraag	21	11
Besloten ideeënprijsvraag	-	2
Open projectprijsvraag	8	8
Besloten projectprijsvraag	-	1
Meervoudige opdracht	13	7
No cure no pay	(niet geregistreerd)	2
Ontwikkelaar/ ontwerperwedstrijd	10	(niet geregistreerd)
Nog niet bekend	-	6
Totaal	52	37

Uitschrijvers ²	1-4-1998/1-4-1999	1-4-1997/1-4-1998
----------------------------	-------------------	-------------------

¹ Bij samengestelde wedstrijden is uitgegaan van de eerste ronde

² Bij samenwerkingsverbanden zijn beide aangegeven

Gemeenten	25	22
Provincies	3	1
Rijksdiensten, ministeries	2	0
Lokale architectuurcentra	3	(niet geregistreerd)
Beroepsverenigingen	6	6
Stichtingen	18	13
Particuliere opdrachtgevers	9	5
Woningcorporaties	1	0

1.4 Het gebruik van de modellen

In de onderstaande tabel is aangegeven in welke mate de modellen in 'Kompas' worden gebruikt. Opgemerkt wordt daarbij dat 'gebruik' van een model niet wil zeggen dat de voorbeeldtekst letterlijk wordt gevolgd. De meeste uitschrijvers volgen de grote lijnen, maar nemen ook de vrijheid voor een eigen redactie. Net als in de vorige rapportage moet hierbij worden gewezen op het gevaar van inconsistenties of lacunes in de tekst.

Gebruik van de modellen in 'Kompas'	1-4-1998/1-4-1999	1-4-1997/1-4-1998
Wel	28 waarvan: 13 open ideeënprv. 5 open projectprv. 7 meervoudige opdr. 3 o/o wedstrijd	14
Niet	20 waarvan: 8 open ideeënprv. 3 open projectprv. 4 meervoudige opdr. 5 o/o wedstrijd	7
Niet van toepassing	3	9
Nog niet bekend	1	7

Ruim de helft van de wedstrijden die dit jaar bij het Steunpunt 'in portefeuille' waren, (28 van de 52) werd opgesteld met behulp van de modellen in 'Kompas'. Bij drie wedstrijden waren de modellen niet van toepassing omdat de wedstrijd al ouder was; werd georganiseerd volgens de richtlijnen van een internationale 'moederorganisatie' of voornamelijk gericht was op het selecteren van ontwikkelaars. Bij één wedstrijd is nog niet bekend of de uitschrijver de modellen zal gebruiken. Bij de resterende 20 wedstrijden waarbij de modellen niet werden gebruikt waren de belangrijkste redenen:

- 'Kompas' was niet bekend;
- men heeft al eerder een wedstrijd uitgeschreven en gebruikt het oude wedstrijdprogramma als leidraad;
- het betreft een ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd.

Opvallend is overigens dat de modellen bij drie ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden wél werden gebruikt, en zelfs naar volle tevredenheid van uitschrijvers, deelnemers en juryleden. Bij het ontwikkelen van een model voor dit type wedstrijd zal hiermee rekening worden gehouden.

1.5 Het melden van wedstrijden

Een wedstrijd wordt aangemeld op het moment dat het (concept) wedstrijdprogramma of de uitnodigingsbrief naar het Steunpunt Ontwerpwedstrijden wordt gezonden.

Melding van wedstrijden	1-4-1998/1-4-1999	Waarvan wedstrijdprogramma met gebruik van de modellen in Kompas
door de uitschrijver, op eigen initiatief	35	26 (74%)
door de uitschrijver, na verzoek van het Steunpunt	13	2 (15%)
door een deelnemer	4	0

In het overgrote deel van de gevallen werd een wedstrijd 'spontaan' gemeld door de uitschrijver. De samenhang tussen een spontane melding en het gebruik van de modellen in 'Kompas' is hoog. Dit is niet verwonderlijk. De uitschrijvers die zich spontaan tot het Steunpunt wenden doen dat vaak in een vroeg stadium. De adviezen van het Steunpunt komen dan nog op tijd om te verwerken in het wedstrijdprogramma.

Een verzoek tot melding van het Steunpunt of een melding door de deelnemers daarentegen komt pas op het moment dat de wedstrijd als gaande is. In die gevallen was de uitschrijver niet op de hoogte was van het bestaan van 'Kompas' en/of Steunpunt.

2. Vraagbaak en stimuleren

2.1 Wedstrijdenarchief

Herhaaldelijk kwamen wedstrijduitschrijvers een paar uur 'studeren' in het wedstrijdenarchief.

In het tweede jaar van het Steunpunt is veel aandacht besteed aan het toegankelijk maken van het wedstrijdenarchief. Begin 1999 is een elektronisch registratiebestand opgezet voor ontwerpwedstrijden. Alle wedstrijden van het afgelopen jaar zijn ingevoerd in het bestand. De komende maanden worden ook de 'oudere' wedstrijden ingevoerd. In overleg met de BNA zal worden bezien of ook het archief van de voormalige Permanente Prijsvragen Commissie (PPC) in dit bestand kan worden opgenomen.

De elektronische registratie van wedstrijden, met een trefwoordensysteem dat aansluit op de bibliotheek van Architectuur Lokaal, maakt het mogelijk snel op vragen te antwoorden en direct voorbeelden van wedstrijden met een bepaalde thematiek te vinden.

2.2 Vragen

Afgezien van de meldingen van wedstrijden en de bestellingen van 'Kompas' kwamen bij het Steunpunt per maand gemiddeld 10 inhoudelijke en/of praktische vragen over ontwerpwedstrijden binnen. Wedstrijduitschrijvers, deelnemers, juryleden en de vakpers wisten het Steunpunt met hun vragen te vinden.

Net als in het eerste jaar maakt het Steunpunt bij vragen een onderscheid tussen de vragen die samenhangen met het wedstrijdproces en de vragen die samenhangen met de ontwerpopdracht zelf en de beoordeling daarvan. De procesgerichte vragen worden rechtstreeks door het Steunpunt beantwoord. Bij de ontwerpgerichte vragen verwijst het Steunpunt door naar de beroepsverenigingen of andere deskundigen.

Naast de inhoudelijk en praktische vragen is er een sprake van een toenemend aantal vragen om begeleiding en ondersteuning bij de uitvoering van wedstrijden. Tot op heden biedt het Steunpunt deze faciliteiten niet. Of dit in de toekomst kan en moet veranderen hangt samen met de discussie over het profiel van het Steunpunt (zie hoofdstuk 4).

2.3 Internationale contacten

In het kader van een internationaal onderzoek in opdracht van de Franse regering naar de mogelijkheden van het gebruik van prijsvragen bij Europese aanbestedingsprocedures, werd uitleg gegeven over de Nederlandse situatie. Het onderzoek was op 1 april 1999 nog niet gereed.

In het kader van het jonge Belgische architectuurbeleid werd informatie gegeven over 'Kompas'. Lokale architectuurcentra in Groot-Brittannië en de bond van kunstenaars in Finland zijn eveneens zeer geïnteresseerd in 'Kompas'.

Bij het opstellen van een brochure over 'Kompas' kan op deze internationale interesse worden ingespeeld door ook een engelse tekst op te nemen.

3. Professionaliseren en adviseren van uitschrijvers

3.1 Reacties op concept-wedstrijdprogramma's

Het adviseren van uitschrijvers gebeurde voornamelijk via de reacties van het Steunpunt op concept-wedstrijdprogramma's. Het Steunpunt legt daarbij het wedstrijdprogramma 'naast' het betreffende model in 'Kompas' en let daarbij op de opbouw van het wedstrijdprogramma, de volledigheid, logica en consistentie van de wedstrijdregels. Ter illustratie zijn enkele geanonimiseerde reacties opgenomen in bijlage 4.

Tussen 1 april 1998 en 1 april 1999 gaf het Steunpunt 28 van dergelijke schriftelijke reacties op wedstrijdprogramma's, voor 25 wedstrijden. Daarnaast werd 11 maal uitgebreid telefonisch of *face-to-face* advies gegeven. Alle adviezen werden kosteloos gegeven. Het Steunpunt reageerde (indien gewenst) binnen één week zodat de tijdsduur geen belemmering hoefde te zijn voor het vragen van een advies. Indien het advies werd gevraagd door een adviseur van de uitschrijver, stuurde het Steunpunt in overleg ook een kopie van het advies naar de uitschrijver zelf.

3.2 Goedkeuringspredikaat

Een belangrijk hulpmiddel bij het adviseren van uitschrijvers zou een goedkeuringspredikaat zijn. In de rapportage over het eerste jaar van het Steunpunt werd geconstateerd dat de vrijblijvendheid van een advies van het Steunpunt de status ervan onduidelijk maakt. De uitschrijver kan het advies naast zich neerleggen maar vervolgens toch in het wedstrijdprogramma opnemen dat het is opgesteld conform het model in 'Kompas'. Dit geeft een schijnzekerheid voor andere betrokkenen, zoals juryleden en deelnemers en kan afbreuk doen aan de goede naam van 'Kompas'.

Een voorbeeld uit het afgelopen jaar:

De internationale open ideeënprijsvraag Atlantis 2000 was gericht op de ruimtelijke ontwikkeling van Valkenburg en in het bijzonder op de mogelijkheden voor ondergronds bouwen in de verlaten mijnen. De prijsvraag werd uitgeschreven door de gemeente Valkenburg aan de Geul. Organisator was het adviesbureau PAM Consultants. Bij het opstellen van het wedstrijdprogramma werd gebruik gemaakt van 'Kompas' en van de adviezen van het Steunpunt. Dit proces is echter niet correct verlopen.

Op verzoek van de organisator heeft het Steunpunt gereageerd op het concept-wedstrijdprogramma. In het concept-wedstrijdprogramma werd gesteld: 'These regulations are put together on the basis of a model competition program described in 'Kompas' and mentioned in de the dutch covenant concerning architecture, urban planning and landschape architecture competitions. These regulations have been controlled and approved by the organisation Architecture Locale. This institution resides under the ministry of VROM (Housing, spatial ordering, environment) and guides architectural and urban competitions.' In zijn reactie heeft het Steunpunt nadrukkelijk gemeld dat niet kan worden gesteld dat Architectuur Lokaal het wedstrijdprogramma heeft goedgekeurd, en dat het Steunpunt is ingesteld door alle partijen die het convenant hebben ondertekend. De organisator heeft het Steunpunt vervolgens telefonisch medegedeeld dat het wedstrijdprogramma zou worden aangepast, maar nooit de definitieve tekst naar het Steunpunt gezonden. Via een deelnemer kreeg het Steunpunt later het wedstrijdprogramma in handen. De opmerkingen over goedkeuring en Steunpunt waren daarin als volgt aangepast: 'The Underground Space Design Competition Atlantis 2000 has been registered by the organisation Architectuur Lokaal. This organisation also controlled the regulations. This control has been based on 'the Covenant Contests concerning Architecture, Urban Planning, Landschape Architecture and Interior Architecture'. This institution resides under various leading dutch governmental and branche organizations and guides architectural and urban competitions.'

De uitslag van de prijsvraag werd bekend gemaakt op 29 augustus 1998 door de minister van VROM. Op verzoek van het Steunpunt werd uiteindelijk de publicatie naar aanleiding van de prijsvraag toegezonden. Ook daarin werd opgemerkt: 'Architectuur Lokaal approved the regulations of the Atlantis 2000 competition'.

In maart 1999 kwam bij het Steunpunt een klacht binnen van één van de winnaars. Het prijzengeld was wegens financiële problemen nog altijd niet overgemaakt. Dit tot verbazing van het Steunpunt, omdat in het concept-wedstrijdprogramma, zoals 'Kompas' aangeeft, de datum vermeld werd waarop dit uiterlijk zou gebeuren (29 oktober 1998). In het definitieve wedstrijdprogramma bleek deze datum echter verwijderd te zijn. De deelnemers hebben daarom 'geen poot om op te staan' en spreken daar nu het Steunpunt en 'Kompas' op aan.

Het afgelopen jaar is in de bestuurlijke werkgroep, die wordt gevormd door de ondertekenaars van het convenant, de discussie over de voor- en nadelen van een goedkeuringspredikaat gestart. Naar aanleiding van de rapportage over het eerste jaar vroegen de ondertekenaars van het convenant het Steunpunt om in overleg met een werkgroep van enkele ondertekenaars, na te gaan welke mogelijkheden voor goedkeuring er zijn en wat de voor- en nadelen daarvan zijn. Het Steunpunt heeft hiertoe interviews afgenomen bij enkele voormalige PPC-leden en het archief van de voormalige PPC bestudeerd. Aan de hand van de notitie 'Een Kompas-predikaat' (bijlage 5) kwam de bestuurlijke werkgroep vervolgens tot de volgende uitgangspunten voor een goedkeuringspredikaat:

- Een predikaat kan in een behoefte zal voorzien, o.m. omdat uitschrijvers een wedstrijd goed willen organiseren en vanwege de voorbeeldwerking naar andere uitschrijvers toe. Vanuit een andere invalshoek wordt ook in het communicatieplan gewezen op de waarde van een predikaat.
- Het predikaat moet worden verleend door een commissie van deskundigen, gemandateerd door de ondertekenaars van het convenant. Het steunpunt kan het secretariaatswerk verrichten. Een aparte geschillencommissie is niet nodig.
- Randvoorwaarden bij een predikaat:
 - . het predikaat moet binnen de kaders van Kompas blijven
 - . geen dwingende honoreringseisen, wel valt een zekere bandbreedte te overwegen
 - . bij de toetsing van de honorering zou de jury of beoordelingscommissie een rol kunnen spelen.

In 1999 zal de discussie over het goedkeuringspredikaat worden voortgezet, mede in het kader van het communicatieplan en het profiel van het Steunpunt.

3.3 Klachten over wedstrijden

Tussen 1 april 1998 en 1 april 1999 kwamen bij het Steunpunt klachten over drie wedstrijden binnen. In het eerste geval ging het om een aanbestedingsprocedure in drie ronden, waarvan de laatste een meervoudige opdracht, voor het opstellen van een visie op de vormgeving van de hoofdvaarweg tussen Lemmer en Delfzijl. Uitschrijvers waren Rijkswaterstaat Directie Noord-Nederland en de provincies Groningen en Friesland. Bij het uitschrijven van de wedstrijd werden 'Kompas' of het Steunpunt niet geraadpleegd. De klachten kwamen binnen via de beroepsorganisaties BNA, NVTL en bnSP en betroffen de onduidelijkheid van de procedure en de hoogte van de vergoeding in relatie tot de gevraagde prestaties. In overleg met de beroepsorganisaties en BRbm heeft het Steunpunt de uitschrijvers van deze wedstrijd opgeroepen de klachten serieus te nemen en een volgende keer 'Kompas' te gebruiken.

De tweede klacht betrof de open projectprijsvraag 'Twee uit één dak', gericht op het ontwerpen van een serie tweekappers of een nog aantrekkelijker alternatief in de nieuwe wijk Kroeten in Breda. De wedstrijd werd uitgeschreven door de gemeente Breda en de BNA-kring West Brabant. Bij het uitschrijven van de wedstrijd werd het Steunpunt niet geraadpleegd. Hoewel in het wedstrijdprogramma werd vermeld dat het programma was opgesteld conform het model in 'Kompas', was hiervan in de tekst niets te merken. Na afloop van de prijsvraag diende één van de deelnemers bij het Steunpunt een klacht in toen de jury niet, zoals in het wedstrijdprogramma vermeld stond, 5 winnaars aanwees, maar slechts 3. Op verzoek van de klager werd contact opgenomen met de uitschrijvers. Het Steunpunt heeft vervolgens op verzoek van de uitschrijvers, alsnog een reactie op het wedstrijdprogramma opgesteld. De uitschrijvers zullen deze gebruiken bij volgende prijsvragen. De derde klacht is reeds beschreven onder het kopje 'goedkeuringspredikaat'. Deze klacht was op 1 april 1999 nog bij het Steunpunt in behandeling.

3.4 Cursus

Het in de eerste rapportage aangekondigde cursusprogramma voor uitschrijvers van ontwerpwedstrijden werd in 1998 verder uitgewerkt in het kader van de reeks 'ABEL cursussen architectuur en beleid' die wordt aangeboden door Architectuur Lokaal. Dit is een serie cursussen die betrekking hebben op architectuur en het beleid van opdrachtgevers. Overheden, bedrijven en instellingen kunnen uit het aanbod van verschillende modules een cursuspakket op maat samenstellen. Ook is het mogelijk dat Architectuur Lokaal in eigen beheer een bepaalde cursus aanbiedt. Bij voldoende belangstelling zal de eerste cursus voor uitschrijvers van ontwerpwedstrijden in het volgende verslagjaar plaatsvinden.

3.5 Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden

In het convenant is overeengekomen dat de ondertekenaars ernaar streven om tot afspraken te komen voor ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden. Deze afspraken zullen zo mogelijk uitmonden in een voorbeeldmodel voor het wedstrijdprogramma van een ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd, naar analogie van de opzet van de beide voorbeeldmodellen in het 'Kompas'.

Naar aanleiding van overleg in de bestuurlijke werkgroep heeft Architectuur Lokaal in samenwerking met de Rijksbouwmeester een voorstel opgesteld voor de uitvoering van dit artikel. In augustus 1998 is het project van start gegaan. Het project wordt gecoördineerd door de Rijksbouwmeester en uitgevoerd door Architectuur Lokaal. De Rijksbouwmeester heeft een begeleidingscommissie benoemd, bestaande uit: prof ir Tj. Dijkstra, voorzitter (architect), ir M. Bom (Croonen Adviseurs Den Bosch), ir W.M. Crouwel (Bentham Crouwel Architecten), ir A.W. Hartman (Gemeente Breda, Stadsontwikkeling), mr M.J.L. Heitman (Ballast Nedam Woningbouw), ir A.J.H. Hutschemaekers (Gemeente Utrecht, Bouwwerken), ir A. Marcelis (Marcelis Wolak Landschapsarchitectuur), ir H. Michel (Woningstichting De Key), ir J.T.G. Schutten (IBC, Capelle aan de IJssel), ir Th. Sijmons (Blauwhoed), drs H.D. Werner (Volker Stevin), mr G. Enning, waarnemer (Bureau Rijksbouwmeester), drs J. van Campen, secretaris (Architectuur Lokaal).

In april 1999 was de eerste fase van het project gereed. Deze eerste fase had tot doel de gang van zaken bij ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden nauwkeurig te inventariseren en te analyseren. De bronnen voor het vooronderzoek waren bestaande literatuur, een beperkt aantal cases en de ervaringen van deskundige betrokkenen. Het vooronderzoek heeft geresulteerd in een rapportage aan de bestuurlijke werkgroep. Deze rapportage gaf antwoord op de volgende vragen:

- wat zijn de kenmerken en vormen van ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden?
- wat zijn de verschillen met ontwerpwedstrijden?
- wat zijn de voordelen van ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden?
- wat zijn de belangrijkste knelpunten?
- is de in *Kompas* voorgestelde fasering de optimale oplossing of zijn er betere oplossingen denkbaar?
- kan er een model worden ontwikkeld voor de ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd?
- wat zijn de inhoudelijke uitgangspunten voor zo'n model?

In 1999 wordt het project verder voortgezet.

4. Profiel van het Steunpunt Ontwerpwedstrijden

Het tweede jaar van het Steunpunt stond in het teken van een toenemende vraag naar adviezen en diensten. Voor het komende jaar wordt een verdere uitbreiding van de activiteiten van het Steunpunt verwacht. Hoewel Architectuur Lokaal, waar het Steunpunt sinds zijn oprichting is ondergebracht, goed in staat is om deze uitbreiding op te vangen, maakt de voortgaande professionalisering van het Steunpunt de behoefte aan een duidelijk profiel manifest.

In het voorgaande zijn reeds verschillende facetten van zo'n profiel aan de orde aangestipt: de afbakening van activiteiten en diensten, de behoefte aan een duidelijke organisatiestructuur en aan een eigen beeldmerk en, *last but not least*, aan een goedkeuringspredikaat.

De overkoepelende vraag hierbij is wat precies de juridische positie van het Steunpunt is of zou moeten zijn en waar de verantwoordelijkheden liggen. Het Steunpunt heeft tot op heden immers geen andere status dan vermelding in het Convenant. Onduidelijk is, wie verantwoordelijk is voor het Steunpunt.

Het bestuur van Architectuur Lokaal heeft in maart 1999 geconcludeerd dat duidelijkheid gewenst is, over de positie, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van Architectuur Lokaal ten aanzien van de werkzaamheden die de stichting ten behoeve van het Steunpunt verricht. Dit onder meer om te voorkomen dat Architectuur Lokaal financiële of immateriële (naamsbeschadiging) schade oploopt in het geval een ontwerpwedstrijd of het Steunpunt Ontwerpwedstrijden in opspraak komt. Het bestuur van Architectuur Lokaal zal over deze vragen advies inwinnen.

Architectuur Lokaal nr. 19

Architectuur Lokaal nr. 19

Architectuur Lokaal nr. 20

Architectuur Lokaal nr. 21

Architectuur Lokaal nr. 22

Architectuur Lokaal nr. 22

BladNA, april 1998

Woningraad-Magazine 4-1998

Cobouw, 20 augustus 1998

Bouw nr. 9, 7 september 1998

Stawon Nieuwsbrief, oktober 1998

Cobouw, 6 oktober 1998

Binnenlands Bestuur nr. 41, 9 oktober 1998

Detail in Architectuur, januari/februari 1999

Nieuwsbrief Stedelijk gebied nr. 4, 10 maart 1999

Bouw nr. 3, maart 1999

Gemelde wedstrijden:

vóór 1 april 1998 gemeld, afgerond tussen 1 april 1998 en 1 april 1999

Raaksgebied, Haarlem

Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd in het kader van een Europese aanbestedingsprocedure uit 1997. De wedstrijd werd uitgeschreven door de gemeente Haarlem. De opgave betrof een ontwikkelingsvoorstel voor een nieuwe invulling van het Raaksgebied, gebaseerd op een stedenbouwkundige visie. In april 1998 werd de winnaar bekend gemaakt.

Wie is er bang voor het lege programma; één miljoen hectare welvarend Noord-Nederland

Open ideeënprijsvraag voor een regionaal ontwerp voor het Noorden van Nederland met doorkijk naar bovenregionale context en naar het lokale schaalniveau. Dit was de Vijfde Prijsvraag van de Eo Wijers Stichting. Begin juni 1998 werden de winnaars bekend gemaakt. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Bouwen aan de dijk

Open ideeënprijsvraag gericht op de architectonische, stedenbouwkundige en landschappelijke ontwikkeling van het dijklandschap na dijkverzwaring. Uitschrijver was de Stichting Bouwen aan de dijk. In juni 1998 werden de winnaars bekend gemaakt. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Skots

Open projectprijsvraag voor een drijvend expositiepaviljoen dat gedurende een aantal jaren langs de Friese Elfsteden zal varen. Uitschrijver was het Fries Architectuur Centrum. De prijsuitreiking vond plaats tijdens de Friese 'Nacht van de Architectuur' op 23 juni 1998.

Mens- en milieubewust transformeren van kantoren en scholen

Open ideeënprijsvraag voor transformatie van een schoolgebouw aan het Pinasplein te Rotterdam tot woningen en woonwerkvormen. Deze prijsvraag was de eerste van een serie prijsvragen rond de herinrichting en herbestemming van naoorlogse gebouwen waarbij de hoogst mogelijke kwaliteit voor mens en milieu voorop staat. De prijsvraag werd uitgeschreven door de Stichting Viba-Prijsvraag. Op 24 juni 1998 vond de prijsuitreiking plaats.

Atlantis 2000

Internationale open ideeënprijsvraag gericht op de ruimtelijke ontwikkeling van Valkenburg en in het bijzonder op de mogelijkheden voor ondergronds bouwen in de verlaten mijnen. De prijsvraag werd uitgeschreven door de gemeente Valkenburg aan de Geul. De prijswinnaars werden in augustus 1998 bekend gemaakt. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'. Over deze wedstrijd kwam bij het Steunpunt een klacht binnen.

Bridges@Leidschenveen.nl

Internationale openbare projectprijsvraag voor het ontwerpen van een standaardbrug met drie varianten voor een nieuwe woonwijk. Uitgeschreven door het Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen. Prijsvraag in twee ronden, in de eerste ronde stonden vooral de ontwerpaspecten centraal, in de tweede ronde vond nadere uitwerking plaats van vijf inzendingen, waarbij de uitvoeringsaspecten en de financiële haalbaarheid een grote rol spelen. De winnaar werd in november 1998 bekend gemaakt. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Oeververbinding Rotterdam

Meervoudige opdracht voor een studie naar de mogelijkheden van een nieuwe oeververbinding in Rotterdam. Uitschrijver was de gemeente Rotterdam. De resultaten werden in het najaar van 1998 bekend gemaakt bij de tentoonstelling 'Living Bridges' in het NAI. De uitnodigingsbrief werd opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Het Wilde Wonen

Open ideeënprjvsraag, gericht op nieuwe ideeën voor woningbouw in de 21-ste eeuw die de aspirantbewoner via Internet moet kunnen bekijken en bestellen, eventueel op basis van een bouwsysteem waarmee de bewoner zelf zijn woning kan samenstellen en bouwen. De prjvsraag werd uitgeschreven door de BNA in samenwerking met de Stichting Jonge Architecten Prijs JA en liep geheel via Internet (<http://www.wiwo.net>). De prijswinnaars werden in november 1998 bekend gemaakt. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Het Aanzien van Nederland

Open ideeënwedstrijd, gevolgd door een meervoudige opdracht, voor ontwerpers jonger dan 35 jaar. De opgave was een geïllustreerde stellingname over het aanzien van Nederland, in de tweede ronde uit te werken tot een ruimtelijke visie op het nationale schaalniveau, plus een regionaal ontwerp voor een typerend deel van Nederland, plus enkele doorzichten naar het lokale schaalniveau. De uitschrijver was de Eo Wijersstichting in samenwerking met NPS en Cinemedia BV. De winnaar van de tweede ronde ontving de Bouwfondsprijs voor jonge ruimtelijke ontwerpers die werd uitgereikt tijdens een avondvullend televisieprogramma in november 1998. Wedstrijdprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Europaan 5: Reizen en afstand, nieuwe woonlandschappen

Internationale openbare projectprjvsraag met als opgave het stedelijk beleid voor, en architectonisch ontwerp van projecten in verlaten stedelijke gebieden in de Europese stad en hun raakpunt met vervoersnetwerken. De prjvsraag werd uitgeschreven door de Stichting European. De Nederlandse locaties bevonden zich in Almere-Buiten, Amersfoort, Amsterdam-Oost, Haarlemmermeer en Rotterdam. De winnaars zijn in maart 1999 bekend gemaakt. 'Kompas' niet van toepassing, wedstrijdreglement volgens de voorschriften van de internationale Europeanorganisatie.

Gemelde wedstrijden:

tussen 1 april 1998 en 1 april 1999 gemeld, op 1 april 1999 afgerond

Cultureel centrum en appartementen, Noordwijk

Meervoudige opdracht voor het ontwerp van een cultureel centrum met podiumzaal en 15 appartementen. Uitschrijver was de Stichting Dorpshuizen Noordwijk in samenwerking met de gemeente Noordwijk. Er zijn vier architecten uitgenodigd. Uitnodigingsbrief opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Twee uit één dak

Open projectprjvsraag voor het ontwerp van een serie van zeven tweekappers of een nog aantrekkelijker alternatief in de nieuwe wijk Kroeten in Breda. De wedstrijd werd uitgeschreven door de gemeente Breda en de BNA-kring West Brabant. De winnaars werden bekend gemaakt op 1 juli 1998. Over deze wedstrijd kwam bij het Steunpunt een klacht binnen.

Verkadefabriek, Zaandam

Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd gericht op de herontwikkeling van het terrein van de Verkadefabriek. De wedstrijd werd uitgeschreven door General Biscuits, eigenaar van de Verkadefabriek. Vijf ontwikkelaars werden uitgenodigd voor een 'tender' waarin gevraagd werd om een financieel bod en een visiepresentatie van een zelf te kiezen architect. Tijdens het proces hebben zich nog vier ontwikkelaars aangemeld die ook mee mochten doen. De wedstrijd ging van start in 1997 en werd in 1998 stil gelegd vanwege meningsverschillen met de gemeente.

Duurzaam Bouwen, Borne

Open ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd voor ontwerp en realisatie van minimaal vier duurzame woningen. Deelnemers waren aannemers in samenwerking met een architect. De wedstrijd werd uitgeschreven door de gemeente Borne en liep in 1996 en 1997. In 1998 werden de woningen van de winnaar - op een andere locatie- in aanbouw genomen.

58 Bruggen voor Het Jeurlink, Deventer

Meervoudige opdracht gericht op het ontwerpen van een 'familie' van fietsers-, voetgangers- en verkeersbruggen voor de nieuwe waterwijk Het Jeurlink. Uitschrijver was de gemeente Deventer. De winnaar werd in het voorjaar van 1998 bekend gemaakt.

Dertien deelplannen, Ypenburg

Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijden voor de Vinex-uitbreidingslocatie Ypenburg, uitgeschreven door het Samenwerkingsverband Ypenburg (gemeenten Den Haag, Nootdorp, Rijswijk en Pijnacker). De wedstrijden vielen onder de Europese Richtlijnen. Elke wedstrijd had betrekking op één deelplan, waarvoor een ontwerp en een ontwikkelingsvoorstel moesten worden opgesteld voor circa 800 woningen en de openbare ruimte. Per wedstrijd werden vijf ontwikkelaars uitgenodigd. De winnaars werden in het voorjaar van 1998 bekend gemaakt.

Prijsvraag 1998 light rail, halteplaatsen Rijn Gouwe

Open ideeënprijsvraag in het kader van de Dag van de Architectuur. Doel van de prijsvraag was een gedachtenwisseling over het vervoersconcept 'light rail' op gang te brengen en er een concrete bijdrage aan te leveren door het ontwerp van vijf halteplaatsen op de lijn Rijn Gouwe. De prijsvraag werd uitgeschreven door het Rijnlands Architectuur Platform, waarin samenwerken de gemeente Leiden, het Nieuw Leids Architectenkaffee en de BNA Kring Rijnland. De winnaars werden op 1 juli 1998 bekend gemaakt.

De Nieuwe Waterpoort, Gorinchem

Open ideeënprijsvraag in het kader van de Dag van de Architectuur. Doel van de wedstrijd was ideeën te krijgen voor een nieuwe waterpoort in Gorinchem, die in het kader van de dijkverzwaring op de plaats van de voormalige Waterpoort moet komen. De wedstrijd werd uitgeschreven door de gemeente Gorinchem, het Hoogheemraadschap, het Festivalbureau Gorinchem Cultuurstad en de BNA Kring Centrum. Op 3 juli 1998 werd de juryuitspraak bekend.

Entree Maasbroeksche Blokken, Boxmeer

Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd gericht op het verkrijgen van een ontwikkelingsaanbieding in combinatie met een architectonisch ontwerp voor een woningbouwproject dat het visitekaartje van een nieuwe uitbreidingswijk moet worden. Uitschrijver was de gemeente Boxmeer. Als deelnemers werden vijf projectontwikkelaars uitgenodigd, die elk een geregistreerde architect moesten voordragen waarvan de capaciteiten beantwoorden aan het gestelde ambitieniveau. De jury beoordeelde of deze voordracht acceptabel was. Op 21 juli 1998 werd het winnend ontwerp bekend gemaakt. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Nieuwlandtheater, Terneuzen

Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd in het kader van een Europese aanbestedingsprocedure voor het verkrijgen van een ontwerp en een ontwikkelingsaanbieding voor de nieuwbouw van een theater en de ontwikkeling van het omringende gebied. Uitschrijver was de gemeente Terneuzen. De winnaar is in het najaar van 1998 bekend gemaakt.

Wijken voor Autodaten

Open ideeënprijsvraag met als thema de inpassing in de woonomgeving van de 'date-auto', dat zijn systemen waarbij het gebruik van de auto is losgekoppeld van het bezit ervan. De prijsvraag werd uitgeschreven door het NIROV en de Stichting voor Gedeeld Autogebruik. De beste inzending wordt uitgewerkt in een implementatietraject in het kader van pilotprojecten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De prijsuitreiking vond plaats in het najaar van 1998.

THE DOOR

Open ideeënprijsvraag voor het ontwerp van de voordeur en het portaal van een woning. De moderne entree van ons huis wordt geproduceerd uit nieuwe materialen, is op afstand te programmeren, zit vol media-functies en zorgt voor optimale actieve en passieve veiligheid. Uitschrijver is stichting industrieel bouwen Nederland; Boosting. De prijzen zijn uitgereikt op 22 oktober 1998.

Somfy Innovation Trophy 1998

Open ideeënprijsvraag met als doel architecten te stimuleren om automatisch bestuurd zonwering op architectonisch verantwoorde wijze in hun gebouwwontwerp te integreren. Het thema van deze prijsvraag was de dubbele kantoorgevel met zonwering en meerwaarde. De uitschrijver was SOMFY Nederland BV. De prijsuitreiking vond plaats op 5 november 1998. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Eiberplein, Bergschenhoek

Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd voor de herontwikkeling en realisatie van het Eiberplein te Bergschenhoek. Gevraagd werd een totaalvoorstel waarin onder meer een inrichtingsvoorstel met plattegronden en maquette, een financiële onderbouwing en een planning van de ontwikkelings- en realisatietermijnen. Uitschrijver was de gemeente Bergschenhoek. De winnaar werd in november 1998 bekend gemaakt.

Levende energie

Open ideeënprijsvraag met als opgave de inpassing van de teelt van biomassa als energiebron in het landschap, en het combineren hiervan met andere ruimtelijke functies. Initiatiefnemer was de Novem, de organisatie was in handen van het NIROV en de ibn-dlo. De prijsuitreiking vond plaats in januari 1999. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Broekpolder, Beverwijk/Heemstede

Selectieprocedure voor keuze van private partijen voor de ontwikkeling van de Vinexlocatie Broekpolder, uitgeschreven door de gemeenten Beverwijk en Heemstede. In 1997 werden acht consortia uitgenodigd om een 'bidboek' in te dienen. De beoordeling en politieke besluitvorming leverden aanzienlijke problemen op. De uiteindelijke selectie kwam in 1999 door middel van arbitrage tot stand.

Vlinderbuurt Kralingen

Meervoudige opdracht voor het ontwerp van een woningbouwplan van circa 150 woningen in de Rotterdamse deelgemeente Kralingen-Crooswijk. Veel aandacht gaat daarbij uit naar duurzaam bouwen. Uitschrijvers zijn ERA Bouw B.V. in samenwerking met het Woningbedrijf Rotterdam Kralingen. De beslissing met betrekking tot de vervolgoopdracht werd genomen in maart 1999. Uitnodigingsbrief opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Hoogveld Heerlen

Meervoudige opdracht met als opgave het opstellen van een stedenbouwkundig/landschapsarchitectonisch plan voor uitbreidingswijk van Heerlen. De meervoudige opdracht wordt verstrekt door de projectontwikkelaars die zich verenigd hebben in het samenwerkingsverband 'Hoogveld BV' en door de gemeente Heerlen. Het college van B&W besluit in april welke inzending voor de vervolgoopdracht in aanmerking komt. De uitnodigingsbrief is opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Vormgeving Vaarweg Lemmer-Delfzijl

Aanbestedingsprocedure in drie ronden, waarvan de laatste een meervoudige opdracht, voor het opstellen van een visie op de vormgeving van de hoofdvaarweg tussen Lemmer en Delfzijl. Uitschrijvers zijn Rijkswaterstaat Directie Noord-Nederland en de provincies Groningen en Friesland. Over deze wedstrijd zijn klachten binnengekomen bij de BNA, NVTL en bnSP.

Hoogwaardig Openbaar Vervoer Utrecht

Meervoudige opdracht voor het maken van een schetsontwerp voor de integrale aanpak van circa 100 hoogwaardige openbaar vervoerstations in Utrecht. Uitschrijver is het Planbureau Gvu/Midnet in opdracht van het Opdrachtgeversberaad. Voor deze meervoudige opdracht waren vijf bureaus uitgenodigd om een ontwerp in te dienen. De inzenddatum was 27 november 1998. De inzendingen leverden zoveel nieuwe inzichten op dat de opdrachtgever, na advies van de beoordelingscommissie, in het voorjaar van 1999 heeft besloten een tweede meervoudige opdracht uit te schrijven.

Gemelde wedstrijden:

tussen 1 april 1998 en 1 april 1999 gemeld, op 1 april 1999 nog niet afgerond

Individueel en duurzaam, Hengelo

Open ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd gericht op het ontwerpen van een 'dubo-cataloguswoning' met hoge architectonische kwaliteit. Uitschrijver is de gemeente Hengelo. Deelname staat open voor aannemers die opereren in dit marktsegment. Individuele opdrachtgevers en architecten kunnen door tussenkomst van een aannemer deelnemen. De winnaar wordt bekend gemaakt in april 1999. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Architectuur als Avontuur

Open ideeënprijsvraag met als doel het ontwerp van een locatieafhankelijk expositiepaviljoen waarvan de basis wordt gevormd door de afmetingen van een zeecontainer. Het ontwerp moet antwoord geven op het thema "architectuur als avontuur". De prijsvraag is uitgeschreven door de BNA Kring Zwolle en de Stichting Dag van de Architectuur. De jury maakt op 30 april 1999 haar uitspraak bekend. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Ontwerpwedstrijd Stijkamer

Open projectprijsvraag met als opgave het inrichten van een multifunctionele kamer in de huidige interieurtrends 'minimalisme' en 'new romance', met Aziatische invloeden of accenten. Uitschrijver is de Stichting Tong Tong. Op 4 mei 1999 wordt de juryuitpraak bekend gemaakt. Er is geen geldprijs beschikbaar. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Wederopbouw van de wijk, Leeuwarden

Open ideeënprijsvraag met als doel het stimuleren van de discussie over de herstructurering van naoorlogse woonwijken en het genereren van concrete en inspirerende ruimtelijke oplossingen. De opgave kent een stedenbouwkundige en een architectonische categorie. Uitschrijver is de BNA Noord in samenwerking met de gemeente Leeuwarden, de Woonstichting BWL Leeuwarden en de Inspectie Volkshuisvesting Noord. De prijsuitreiking vindt plaats op 19 mei 1999. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Zeeland vakantieoord, provincie Zeeland

Open ideeënprijsvraag voor het ontwerp van een kleinschalige verblijfsrecreatiemogelijkheid die aantrekkelijk is voor de toerist en past bij Zeeland. Uitschrijver is de Stichting Het Zeeuwse Gezicht. De prijsuitreiking vindt plaats op 21 mei 1999. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van 'Kompas'.

De tent van de toekomst

Internationale open ideeënprijsvraag waarbij de opdracht is een tentaccommodatie te ontwerpen met diverse innovatieve elementen, die een groot, door Europa rondtrekkend voorlichtingsevenement moet huisvesten. Kernwoorden zijn 'snelheid' en 'mobiliteit'. De prijsvraag is uitgeschreven door De Boer Tenten B.V. in Alkmaar, ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan. De prijsuitreiking is in mei 1999. Prijsvraagprogramma opgesteld met behulp van 'Kompas'.

De Burcht, Zaanstad

Open ideeënprijsvraag voor de inrichting van De Burcht, een belangrijke openbare ruimte in Zaanstad. De prijsvraag is uitgeschreven door de gemeente Zaanstad en kent vier categorieën: bewoners, belangengroepen en organisaties, professionele ontwerpers, ontwikkelaars en aannemers. De uitslag wordt in het voorjaar van 1999 bekend gemaakt.

Stationseiland Amsterdam

Meervoudige opdracht voor een ontwerpstudie om de programmatische en stedenbouwkundige mogelijkheden van het Stationseiland in Amsterdam, en de mogelijkheden om aan de IJ-zijde van het Centraal Station een levendige en aantrekkelijke situatie te creëren. De meervoudige opdracht wordt uitgeschreven door de gemeente Amsterdam en NS Vastgoed. Er worden drie architecten uitgenodigd. In het voorjaar van 1999 zal naar aanleiding van de inzendingen en de resultaten van de beoordeling, bestuurlijke besluitvorming plaatsvinden. Uitnodigingsbrief opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Recht van ter Leede

Meervoudige opdracht om een plan te ontwerpen voor de locatie Recht van ter Leede in Leerbroek, waarbij het Landschapsplan dat binnen de regio ontwikkeld is, als uitgangspunt wordt genomen. Dit betekent dat er extra aandacht wordt besteed aan de betekenis van boerderijen en hun bijgebouwen en de mogelijkheden van herbestemming van agrarische bebouwing. Uitschrijver is de gemeente Zederik. Het advies van de beoordelingscommissie wordt op 1 juli 1999 bekend gemaakt. De uitnodigingsbrief is opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Baljuwplein, Katwijk

Open ideeënprijsvraag voor de herontwikkeling van het Baljuwplein in Katwijk aan Zee. De wedstrijd wordt uitgeschreven door het Rijnlands Architectuur Platform. De uitslag wordt bekend gemaakt op 1 juli 1999.

Architectuur zonder gevels, een ondergronds Leidseplein

Open ideeënprijsvraag met als opgave zowel het programma als het ontwerp voor een ondergronds Leidseplein in Amsterdam. De prijsvraag is uitgeschreven door de Grafische Cultuurstichting. De winnaar ontvangt in het najaar van 1999 de Studentenprijs.

Verkoop panden Markt 13 tot en met 16 Roermond

Open projectprijsvraag voor het opstellen van een schetsplan voor de herbestemming van historische panden vergezeld van een biedprijs. Het beoordelen van de ontwerpen zal anoniem plaatsvinden en wordt vervolgens gekoppeld aan de door de inzender geboden prijs. Uitschrijver is de gemeente Roermond. De beslissing tot verkoop wordt genomen op basis van het juryrapport en de biedprijs. Besluitvorming vindt plaats in september 1999.

Hoogwaardig Openbaar Vervoer Utrecht - 2

Tweede meervoudige opdracht voor het maken van een schetsontwerp voor de integrale aanpak van circa 100 hoogwaardige openbaar vervoerstations in Utrecht. Uitschrijver is het Planbureau GVVU/Midnet in opdracht van het Opdrachtgeversberaad.

Wedstrijdplannen

Amfibisch wonen Gouda

Open ideeënprijsvraag gericht op het ontwerpen van een amfibische woning waarvan de bewoners zo zelfstandig mogelijk leven, dat wil zeggen dat voorzieningen als gas, stromend water, elektriciteit of riolering niet worden aangelegd. De woning moet geschikt zijn voor een denkbeeldige locatie op het grondgebied van de gemeente Gouda en kunnen 'drijven' op de drassige bodem aldaar. De prijsvraag wordt uitgeschreven door de Stichting Amfibisch Wonen. Het prijsvraagprogramma zal worden opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Parkkwartier Katendrecht

Ontwikkelaar/ontwerperwedstrijd voor het opstellen van een stedenbouwkundig en architectonisch uitgewerkt schetsplan inclusief woningtypologie voor het Parkkwartier op Katendrecht. De wedstrijd vindt plaats in het kader van het project "Wonen in de 21^e eeuw. De gemeente Rotterdam is uitschrijver van de wedstrijd. Het wedstrijdprogramma zal worden opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Duurzaam Veilig Leven 2000

Open projectprijsvraag in twee rondes, gericht op de integratie tussen verkeerskunde en stedenbouw in het kader van het project 'Duurzaam Veilig'. Uitschrijvers van de prijsvraag zijn de Regionale Organen Verkeersveiligheid in Groningen, Friesland en Drenthe en Rijkswaterstaat Directie Noord-Nederland. Het prijsvraagprogramma wordt opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Mens en milieubewust transformeren

Open ideeënprijsvraag gericht op het ontwikkelen van innovatieve oplossingen voor een milieubewuste herbestemming van het scholencomplex aan de Wiltzanghlaan 60 in Amsterdam. Deze prijsvraag is de tweede van een serie prijsvragen rond de herinrichting en herbestemming van naoorlogse gebouwen waarbij de hoogst mogelijke kwaliteit voor mens en milieu voorop staat. De prijsvraag wordt uitgeschreven door de Stichting Viba-Prijsvraag. Het prijsvraagprogramma zal worden opgesteld met behulp van 'Kompas'.

Energie Landschap

Meervoudige opdracht met als doel een onderzoek naar mogelijke toepassingen van kunst bij het Energie Centrum Nederland en aandacht voor een nieuwe benadering van kunst in de openbare ruimte. Uitschrijver is de Stichting Wasteland.

Utrechtse Stadsbank

Open projectprijsvraag gericht op het ontwerpen van een Utrechtse stadsbank. Uitschrijver is de gemeente Utrecht. In oktober 1999 wordt de winnaar bekend gemaakt. Het prijsvraagprogramma wordt opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Buitenplaats Breda

Open projectprijsvraag voor leden van de BNA-kring gericht op het ontwerpen van een buitenplaats bestaande uit 50 tot 70 woningen. Initiatiefnemers zijn de gemeente Breda en de BNA-kring West-Brabant. Het prijsvraagprogramma wordt opgesteld met behulp van het model in 'Kompas'.

Verbouwing kantoorpand

Oriëntatie op de mogelijkheden van een meervoudige opdracht ten behoeve van het verkrijgen van een ontwerp voor de verbouwing van een kantoorpand. Opdrachtgever is de eigenaar van het kantoorpand.

1. Geanonimiseerde reactie op een concept-prijsvraagprogramma

(.....) Uitgaande van *Kompas* heb ik een aantal vragen en opmerkingen bij deze concepttekst. Ik wil u graag vier belangrijke punten voorleggen en daarnaast nog wat detailopmerkingen.

De belangrijke punten:

1. Omschrijving van de opdracht

In dit concept-wedstrijdprogramma staat, zoals *Kompas* ook aangeeft, de opdracht geformuleerd onder de kopjes opgave, locatie, programma van eisen, randvoorwaarden en indicaties. Het onderscheid is echter nog niet helemaal scherp, wat het voor ontwerpers moeilijk maakt om te ontcijferen wat nu precies de opgave is, wat harde randvoorwaarden en eisen zijn en wat zachte indicaties zijn. Bijvoorbeeld:

- bij opgave: In *Kompas* wordt aanbevolen om de opgave zo helder mogelijk te omschrijven. Het moet de exacte vraag zijn waarop het ontwerp een antwoord moet geven. In de tekstfragmenten die nu op papier staan (en die volgens uw opmerking nog verder worden uitgewerkt) staan echter ook doelstellingen, randvoorwaarden, eisen en beoordelingscriteria. De rol van de 'speerpunten' is niet geheel duidelijk, het lijkt mij dat deze moeten worden opgenomen bij het programma van eisen.
- bij locatie: Kunnen er al nauwkeurig kavels worden aangegeven?
- bij programma van eisen: Moet nog worden uitgewerkt. Indien van toepassing moet er duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen verplichte en niet-verplichte eisen.
- bij randvoorwaarden: Dit zijn volgens *Kompas* de grenzen waarbinnen het ontwerp moet blijven. In deze concepttekst staan echter ook verplichte- en niet verplichte eisen, bijvoorbeeld ten aanzien van het bouwplaatsmanagement en de ecologische tuin. De opmerking met betrekking tot het positief in de beoordeling meenemen van een eventueel ontwerp voor de tuin is op deze plek niet juist en in feite overbodig. De jury beoordeelt immers sowieso hoe de inzendingen reageren op de opgave, randvoorwaarden en programma van eisen. Indien het nodig is om dit aspect extra te benadrukken kan het eventueel nog als expliciet beoordelingscriterium worden opgenomen.

2. De deelnemers

Waarom wordt hier een ontwerpwedstrijd met een duidelijk architectonisch getinte opgave uitgeschreven onder aannemers? Aannemers zijn geen ontwerpers en zeker geen architecten. Het uitdagende van deze wedstrijd lijkt nu juist dat architecten nadenken over het fenomeen van de cataloguswoning en daar hun specifieke dubo-kennis aan toevoegen.

Indien u de aannemers bij de wedstrijd wilt betrekken zijn er in principe twee mogelijkheden:

- de deelnemers zijn aannemers, maar voor hen geldt de verplichting dat het ontwerp wordt gemaakt door een (geregistreerde) architect of evt. student aan één van de opleidingen;
- de deelnemers zijn architecten of evt. studenten, maar voor hen geldt de verplichting dat er een intentieverklaring van een aannemer is bijgevoegd, waarin deze verklaart het ontwerp als zodanig te kunnen realiseren.

3. De beoordelingsprocedure

- a) In de beoordelingsprocedure is een steekproefsgewijze controle van Bouwbesluitberekeningen en EPN-berekeningen opgenomen. Na de juryuitspraak worden de 10 beste inzendingen volledig gecontroleerd, waarna de inzendingen die niet voldoende zijn de kans krijgen om nog te worden aangepast.

Deze constructie vraagt om problemen omdat niet alle inzendingen op een gelijkwaardige manier worden beoordeeld. Wat gebeurt er bijvoorbeeld met de inzendingen waarvan in de steekproef al blijkt dat ze niet voldoen? Wat gebeurt er als de beste inzending na volledige controle blijkt niet te voldoen en er verschil van mening ontstaat over de vraag of de aanpassing het ontwerp aantast?

De toetsingsfase is onder meer bedoeld om de inzendingen te vinden die niet aan de opdracht voldoen. Deze worden, na overleg met de jury, gediskwalificeerd. De resterende inzendingen gaan de beoordelingsfase in en worden op een gelijkwaardige wijze beoordeeld. Het opvragen van aanvullende informatie of een kans om een ontwerp of berekening alsnog aan te passen maakt de inzendingen ongelijkwaardig en onvergelijkbaar.

- b) De precieze gang van zaken bij de juryuitspraak is mij niet duidelijk. Is het de bedoeling dat de jury direct 10 nominaties en 1 winnaar aanwijst, maar deze winnaar nog niet bekend maakt? Of is het bedoeling dat er eerst 10 nominaties worden aangewezen en bekend gemaakt en dat de uiteindelijke winnaar pas in april wordt aangewezen via een aparte procedure? Wat is de reden van het uitéén trekken van nominaties en eerste prijswinnaar?
- c) Door het aantal van 10 genomineerden te noemen verbindt de jury zich hieraan. Als de kwaliteit van de inzendingen tegenvalt en de jury bijvoorbeeld maar 5 nominaties aan kan wijzen, dan kunnen de deelnemers hierover gaan klagen. Veel juryleden geven daarom de voorkeur aan

een zin als: 'de jury zal minimaal 3 en maximaal 10 inzendingen nomineren' of 'de jury wijst indien mogelijk 10 nominaties aan'.

4. De prijzen

Volgens *Kompas* moet de prijs bij een projectprijsvraag bestaan uit een geldprijs met daarnaast de intentie tot realisering van het winnende ontwerp. Deze projectprijsvraag heeft echter geen geldprijs en het vervolg op de prijsvraag is, zo blijkt uit de tekst, niet een vervolgopdracht maar alleen publicatie in een catalogus en een tentoonstelling.

De constructie van de prijzen is, zoals het nu in het concept-wedstrijdprogramma staat, ondoorzichtig en niet volgens *Kompas*. Dit kan veel complicaties geven:

- Als prijs voor de genomineerde inzendingen geldt de realisatie van het ontwerp. Maar kan de gemeente hiervoor garanties geven? De gemeente zelf is niet de opdrachtgever, de ontwerpen worden primair (?) aangeboden aan ingeschreven kavelzoekers. Vanuit de Mededingingswetgeving wordt tegenwoordig echter scherp gelet op de vrijheid van de opdrachtgever om zelf een architect en een aannemer te kiezen. Het kan zijn dat de gemeente hiervoor op de vingers wordt getikt door de NMa (Nederlandse Mededingingsautoriteit).
- De prijswinnaar krijgt daarnaast de mogelijkheid 10 andere woningen te bouwen. Onder welke voorwaarden zal dit alles gebeuren?
- In de tekst is de zin opgenomen dat aan de eervolle vermeldingen geen prijzengeld verbonden is. Dat wekt de indruk dat dit bij de genomineerde inzendingen en/of het winnende ontwerp wel het geval is.
- Er geen regeling voor schadeloosstelling getroffen bij het niet doorgaan van de realisatie van de winnende ontwerpen.

De details:

- * namen en adressen: Wat is de functie van het inschrijvingsnummer, als de ontwerpen onder een motto worden ingezonden. Het lijkt mij dat een inschrijvingsnummer de anonimiteit eerder doorbreekt dan waarborgt omdat bij de contactpersoon of op het secretariaat bekend is welk nummer aan een inschrijver wordt toegekend.
- * soort prijsvraag: Wat wordt bedoeld met het regionale karakter van de prijsvraag?
- * doelstelling: Zie opmerking bij opdracht. Het gaat hier om de vraag wat de uitschrijver met de wedstrijd wil bereiken. Kan de doelstelling zo kort en helder mogelijk worden omschreven?
- * publieksprijs: De betekenis en inhoud van de publieksprijs is onduidelijk. Gaat het alleen om de eer of wordt dat ontwerp ook gerealiseerd?
- * inzendingen:
 - Het materiaal waaruit de inzendingen moeten bestaan is niet eenduidig omschreven.
 - Waarop heeft het inschrijvingsnummer in de naambrief betrekking?
- * jury: De namen en kwalificaties van alle juryleden moeten worden opgenomen.
- * beoordelingscriteria: Het eerste criterium kan vervallen, want de inzendingen die daar niet aan voldoen vallen al in de toetsingsfase af. Bovendien is de taakomschrijving van de jury zo geformuleerd dat randvoorwaarden en programma van eisen altijd aan de orde komen (zie vierde alinea onder het kopje 'beoordelingsprocedure').

Tot zover deze reactie van het steunpunt ontwerpwedstrijden. Ik hoop dat de opsomming niet al te demotiverend werkt. Het lijkt een hele lijst, maar de belangrijkste aanbeveling is in wezen eenvoudig: maak van deze *no-cure no-pay* aannemerswedstrijd een volwaardige projectprijsvraag die wordt uitgeschreven onder architecten (eventueel in combinatie met aannemers), waarbij de prijs een geldbedrag is dat in relatie staat met de gevraagde werkzaamheden. Dat zal de kwaliteit van de inzendingen zeer ten goede komen.

Ik hoop dat u met deze reactie verder kunt bouwen aan het wedstrijdprogramma en ben altijd bereid te reageren op een volgend concept. Ik blijf uiteraard graag op de hoogte van het verdere verloop en zou het zeer op prijs stellen indien u mij in ieder geval t.z.t. het definitieve wedstrijdprogramma toezendt. Daarmee is de wedstrijd dan tevens aangemeld bij het steunpunt en wordt hij opgenomen in het kwartaaloverzicht. (.....)

2. Geanonimiseerde reactie op een concept-uitnodigingsbrief

(...) Zoals afgesproken hierbij schriftelijk mijn commentaar op het conceptwedstrijdprogramma.

Een wedstrijdprogramma valt altijd uiteen in twee delen: de formulering van de opdracht en de wedstrijdregels. Wat mij opvalt in dit conceptwedstrijdprogramma is dat er veel aandacht is besteed aan de formulering van de opdracht, maar dat de wedstrijdregels nog zeer summier zijn. Veel zaken ontbreken, zoals:

- gegevens over de uitschrijver en de contactpersoon
- aantal en namen van de deelnemers
- precieze aanduiding van waar de inzendingen uit moeten bestaan (de omschrijving die nu is opgenomen laat nog veel vrijheid, waardoor het materiaal van de inzendingen onvergelijkbaar zal zijn)
- gegevens over tijdschema en tussentijdse informatie
- beoordelingscriteria (onder toetsingscriteria staan er wel een paar, maar in de tekst worden nog andere criteria genoemd zoals de terreininrichting, de functies en duurzaam bouwen, bovendien is niet aangegeven of de volgorde willekeurig is of naar zwaarte)
- beoordelingsprocedure en beoordelingsrapport
- honorering
- vervolgoopdracht
- publiciteit
- auteursrechten
- gebruik, eigendom en terugzending van de ingezonden stukken
- geschillen.

Er is een snelle manier om dit op te lossen: de tekst die er nu ligt kan worden 'ingevuld' in het model voor de uitnodigingsbrief voor een meervoudige opdracht zoals opgenomen in *Kompas*. De ontbrekende elementen komen dan vanzelf boven drijven. De tekst van het model heb ik vorige week reeds op flop naar de gemeente gestuurd.

Tot zover mijn commentaar. Mocht je vragen hebben dan ben ik maandag weer bereikbaar. (...)

aan: Bestuurlijke Werkgroep
van: José van Campen, i.o.m. A. Evers, S. Pijpstra, R. van der Voort, G. Enning
betreft: 'Kompas-predikaat'
datum: 10 september 1998

Een 'Kompas-predikaat'

1. Inleiding

Naar aanleiding van de eerste jaarrapportage van het steunpunt heeft de bestuurlijke werkgroep op 27 mei j.l. geconcludeerd dat het wenselijk is de mogelijkheden voor een vorm van goedkeuring van ontwerpwedstrijden te onderzoeken. De vrijblijvendheid van *Kompas*, overigens een bewuste keus van de ondertekenaars van het *Convenant Wedstrijden op het gebied van landschapsarchitectuur, stedenbouw, architectuur en interieurarchitectuur* blijkt soms schijnzekerheid en dus onzekerheid te veroorzaken. Afgesproken is dat een werkgroep bestaande uit BNA, VNG, BNS, BRbm en Architectuur Lokaal een notitie voorbereidt met in elk geval als aandachtspunten:

- de gang van zaken bij de voormalige PPC
- voors- en tegens goedkeuringspredikaat;
- wat houdt het precies in, op welke punten uit *Kompas* moet gelet worden;
- bestuurlijke consequenties;
- geen nieuwe bureaucratie invoeren.

2. Goedkeuring door de PPC

Om zicht te krijgen op de werkwijze van de PPC is archiefonderzoek verricht en zijn gesprekken gevoerd met:

- ir. W.T. Dijkstra, interieurarchitect, voormalig lid PPC
- ir. H. van Olphen, architect, voormalig lid PPC
- M. Helsdingen, secretariaat PPC
- ir. N.F.M. Roozenburg, industrieel ontwerper, voormalig lid PPC

Taakomschrijving

De taakomschrijving van de PPC bestond uit:

- het geven van inlichtingen
- het toetsen van programma's aan de ANP en het zondig trachten verbeteringen in programma's te verkrijgen en in geval dit niet bereikt werd het ontraden van deelname
- het verlenen van goedkeuring, na instemming van de jury, met het programma
- het herinneren van de leden van de toetgetreden verenigingen aan hun verplichtingen
- het rapporteren aan de besturen van de toetgetreden verenigingen
- het berechten van geschillen die uit de afwerking van een prijsvraag mochten voortvloeien.

Werkwijze

De PPC richtte zich alleen op prijsvragen en had geen bemoeienis met meervoudige opdrachten. De PPC werd samengesteld door de organisaties die de ANP hadden onderschreven. Leden werden benoemd door hun eigen beroepsvereniging. Zij legden (jaarlijks) verantwoording af naar de eigen vereniging. De PPC-leden kregen geen honorarium voor hun werkzaamheden. Het feit dat de PPC-leden soms veel tijd kwijt waren aan het verbeteren van programma's zonder dat zij daarvoor werden betaald was soms een probleem.

Het secretariaat van de PPC was gevestigd bij de BNA. De PPC kwam circa twee maal per jaar bijeen in een plenaire vergadering. Tijdens deze vergaderingen werd het beleid bepaald en de eventuele probleemgevallen besproken.

De goedkeuringsprocedure verliep in praktijk als volgt. Een prijsvraagprogramma kwam binnen bij het secretariaat en werd daar eerst 'gescreend' op volledigheid en praktische zaken. Daarna werd het toegezonden aan de vertegenwoordiger van de betreffende beroepsvereniging, die het programma naliep op de vakinhoudelijke aspecten. Het PPC-lid gaf zijn bevindingen door aan het secretariaat, dat vervolgens schriftelijk rapporteerde aan de uitschrijver. Soms nam een PPC-lid zelf rechtstreeks contact op met de uitschrijver. Eventueel werd daarna een gewijzigd programma opnieuw bekeken. De goedkeuring werd uiteindelijk schriftelijk gegeven namens de PPC. Voor de goedkeuringsprocedure betaalde de uitschrijver f 500,- of f 750,- afhankelijk van de omvang van de prijsvraag.

Goedkeuringscriteria

De goedkeuringscriteria waren niet exact omschreven. Enkele ervaren leden hadden de ANP goed in het hoofd, de nieuwe leden veel minder. Het oordeel van het PPC-lid kwam vooral 'op gevoel' tot stand. Belangrijke punten waar op werd gelet waren de formulering van de opdracht, de eisen ten aanzien van de inzendingen, de beoordelingsprocedure, de beoordelingscriteria, het niveau van het prijzengeld en de openbaarheid van het juryrapport. De belangrijkste strategie was: 'het gevraagde materiaal zoveel mogelijk terugdringen en het prijzengeld verhogen tot een redelijk niveau'.

Sancties en status

Hoewel de beroepsorganisaties formeel de mogelijkheid hadden om sancties te verbinden aan betrokkenheid van hun leden bij niet goedgekeurde prijsvragen, werd hier in praktijk geen gebruik van gemaakt. Toch was de mogelijkheid van sancties effectief als argument naar de (onervaren) uitschrijver toe: 'zonder goedkeuring geen deelnemers en geen juryleden'. De PPC-leden namen overigens regelmatig contact op met de beoogde juryleden van een prijsvraag. Via hen kon nog wel eens druk worden uitgeoefend op de uitschrijver.

De functie van goedkeuring door de PPC begon te wankelen toen enkele belangrijke architectuurwedstrijden zonder goedkeuring werden georganiseerd, bijvoorbeeld de prijsvraag voor de Tweede Kamer en European. Bovendien ontstonden er steeds meer onduidelijke wedstrijdconstructies en *no cure no pay* wedstrijden. Het ontbreken van sancties veroorzaakte soms compromissen ten behoeve van de geloofwaardigheid (als de PPC teveel vroeg zette zij zichzelf buitenspel).

Opheffingsadvies

De verslechterende wedstrijdcultuur vormde de aanleiding voor het zoeken naar een andere manier om de gang van zaken te regelen, uitmondend in het Convenant en *Kompas*. In een laatste notitie constateerde de PPC dat met de ondertekening van het convenant en de introductie van *Kompas*, de rol van de PPC is weggevallen. De PPC adviseerde daarom de besturen van de beroepsorganisaties om de PPC op te heffen. Als aandachtspunten voor de toekomst werden daarbij meegegeven:

- een oplossing vinden voor de vrijblijvendheid van de voorfase van de organisatie van een prijsvraag
- het opstellen van een geschillenregeling
- de mogelijkheid om de modellen van *Kompas* beter af te stemmen op de verschillende disciplines
- een scherp oog te hebben voor de belangen van de wedstrijddeelnemer.

Twee van deze punten blijken één jaar na dato aan de orde: de vrijblijvendheid en in het verlengde daarvan, de geschillenregeling.

3. De vrijblijvendheid verminderen door Kompas-predikaat?

De vrijblijvendheid zou kunnen verminderen door het invoeren van een Kompas-predikaat.

Nog zonder in te gaan op de verdere praktische uitwerking levert dit idee de volgende voor- en knelpunten op:

Voordelen:

- het voorkomt 'oneigenlijk gebruik' van *Kompas* (zoals nu gebeurt: soms wordt in een wedstrijdprogramma opgemerkt dat de wedstrijd volgens het model in *Kompas* is opgesteld, terwijl daar door allerlei eigen aanpassingen in feite geen sprake meer van is)
- het is een stimulans voor uitschrijvers om de wedstrijd goed te organiseren
- het is een stimulans voor deelnemers (of zelfs een voorwaarde om mee te doen)
- het biedt duidelijkheid voor alle betrokkenen
- het kan een kwaliteitsgarantie geven
- mogelijkheid om het te koppelen aan subsidiemogelijkheid bij SfA
- het geeft gelegenheid de wedstrijdcultuur in Nederland op de voet te volgen
- het verhoogt de bekendheid van *Kompas*, convenant en steunpunt

Knelpunten:

- goedkeuring was niet het uitgangspunt van het convenant, de verantwoordelijkheid zou juist bij de uitschrijver blijven
- goedkeuring kan nooit geheel worden gebaseerd op objectieve criteria (vgl welstand)
- goedkeuringsprocedure kost tijd en geld
- goedkeuring schept verwachtingen die wellicht niet altijd worden waargemaakt
- er zijn geen sancties bij betrokkenheid bij niet goedgekeurde wedstrijden
- er is geen geschillenregeling

Conclusie:

Een Kompas-predikaat is het overwegen waard als alle voordelen worden uitgebuit en de knelpunten worden weggenomen c.q. geminimaliseerd.
Randvoorwaarde daarbij is dat het goedkeuringsproces meer in de adviserende sfeer ligt dan in de controlerende sfeer. Het uiteindelijke predikaat moet een beloning zijn voor hen die het goed doen.

Vraag: kan de Bestuurlijke Werkgroep deze conclusie onderschrijven?

4. Uitgangspunten voor een Kompas-predikaat

Indien de Bestuurlijke Werkgroep de bovenstaande conclusie onderschrijft kunnen de nadere uitgangspunten voor een Kompas-predikaat worden geformuleerd:

a.

Een Kompas-predikaat moet de zekerheid geven dat een wedstrijd ordelijk is georganiseerd en inhoudelijk consistent is. Dat betekent dat de goedkeuring gebaseerd moet zijn op informatieve, procedurele en vakinhoudelijke criteria.

b.

Het predikaat moet worden verleend door een organisatie/commissie/persoon die respect afdwingt en die professionaliteit combineert met inhoudelijke kennis.

c.

Het Kompas-predikaat kan alleen functioneren als het een zekere status heeft en er onder meer in relevante andere regelingen naar wordt verwezen (SR, subsidievoorwaarden etc).

d.

De procedure en de criteria voor goedkeuring moeten helder zijn.

e.

Het goedkeuringsproces mag niet teveel tijd vragen.

f.

Het verwerven van een Kompas-predikaat moet een inspirerend proces zijn. Persoonlijk contact moet leiden tot stimulerende, opbouwende kritiek. Alle bureaucratie moet worden vermeden.

Vraag: kan de Bestuurlijke Werkgroep deze uitgangspunten onderschrijven?

5. Hoe en namens wie wordt het Kompas-predikaat afgegeven?

Er zijn verschillende mogelijkheden:

a. Licht model: reacties steunpunt formaliseren en de uiteindelijke goedkeuring openbaar maken

De Bestuurlijke Werkgroep geeft het steunpunt mandaat om wedstrijden goed te keuren. De Bestuurlijke Werkgroep stelt hiervoor de criteria en de procedure vast. Pas zodra alle criteria accoord zijn mag de uitschrijver vermelden dat de wedstrijd volgens Kompas is. Het steunpunt gebruikt voor zijn reacties een vast *format* dat van te voren kan worden opgevraagd. De reacties van het steunpunt blijven vertrouwelijk, maar de uiteindelijke goedkeuring is openbaar.

Randvoorwaarden:

- Het steunpunt reageert nu vooral op organisatorische aspecten. De 'goedkeuring' zal zich echter ook moeten uitstrekken tot de vakinhoudelijke, ontwerptechnische zaken. Daarvoor is het nodig één of meerdere vaste ontwerpers bij de goedkeuring te betrekken. Dat kost wel extra tijd en geld.
- De organisaties moeten het steunpunt nadrukkelijk 'mandaat' geven zodat de goedkeuring de noodzakelijke status krijgt.
- Er moet worden nagedacht over een geschillenregeling.

b. Middelzwaar model: een Kompas-werkgroep keurt goed namens ondertekenaars convenant

Een kleine 'Kompas-werkgroep' keurt goed namens de ondertekenaars van het convenant en aan de hand van door de Bestuurlijke Werkgroep vastgestelde criteria en procedure. Het voorwerk

wordt verricht door het steunpunt, ook weer volgens een vast *format* dat van te voren kan worden opgevraagd.

Randvoorwaarden:

- De Kompas-werkgroep zou in ieder geval uit enkele ontwerpers moeten bestaan zodat de goedkeuring ook vakinhoudelijk kan worden gegeven.
- De organisaties die het convenant hebben ondertekend moeten bereid zijn om een zekere verantwoordelijkheid te nemen, zowel onderling als naar de betrokkenen bij een concrete wedstrijd.
- Er moet worden nagedacht over een goede geschillenregeling.

c. Zwaar model: een onafhankelijke commissie van deskundigen keurt goed

Een commissie van zeer betrokken en deskundige mensen die snel en professioneel kunnen reageren op een wedstrijdprogramma, keurt de wedstrijdprogramma's goed (op eigen gezag). De commissie wordt benoemd door de Bestuurlijke Werkgroep. De commissie kan een vaste samenstelling en vergaderrooster hebben, of juist flexibel zijn. Er kunnen bijvoorbeeld per wedstrijd drie leden uit het commissiebestand worden geraadpleegd. Het steunpunt vormt het secretariaat van de commissie en zorgt voor voorbereiding en nazorg. De commissie kan wellicht ook een rol spelen bij een eventuele geschillenregeling (zie verderop).

Randvoorwaarden:

- De commissie moet een eigen gezicht krijgen en een budget hebben (de commissieleden moeten een redelijk honorarium ontvangen).
- De procedure moet snel kunnen.

d. De kwaliteit van de organisator van de wedstrijd staat garant voor goedkeuring

Een geheel ander uitgangspunt is ook mogelijk. Het Kompas-predikaat richt zich dan niet op de goedkeuring van wedstrijdprogramma's, maar op de mensen die met *Kompas* kunnen werken. Dit bijvoorbeeld door het aanbieden van een cursus waarna men een Kompas-certificaat krijgt uitgereikt. De betrokkenheid van dergelijke mensen (externe adviseurs of eigen personeelsleden) moet garant staan voor een goed georganiseerde en inhoudelijk consistente wedstrijd. In Denemarken schijnt dit zelfs zo extreem te zijn dat er één professioneel bureau (verwant aan de beroepsvereniging) alle prijsvragen organiseert, tegen een commercieel tarief. Vooralsnog lijkt certificering van adviseurs voor de Nederlandse situatie geen haalbaar alternatief.

Vraag: kan de Bestuurlijke Werkgroep aangeven welk van de modellen het meest aantrekkelijk lijkt? Het betreffende model moet daarna verder worden uitgewerkt, inclusief begroting.

6. Criteria voor goedkeuring

Hoewel *Kompas* neutraal en vrijblijvend is opgesteld, zijn er toch een aantal duidelijke criteria te vinden die maken dat een wedstrijd 'volgens *Kompas*' is. Het zijn de zaken die het steunpunt nu al langsloopt bij het opstellen van reacties op concept-wedstrijdprogramma's. Deze criteria zijn te bewerken tot goedkeuringscriteria.

Goedkeuringscriteria voor een prijsvraag

a) **Informatieve criteria**

Er moet eenduidige informatie zijn opgenomen met betrekking tot:

- De opdracht
 - locatie en opgave
 - randvoorwaarden en eventuele indicaties
 - programma van eisen
- De wedstrijdregels
 - namen en adressen
 - soort prijsvraag
 - doelstelling van de prijsvraag
 - deelnemers
 - inzendingen
 - tijdschema
 - eventuele procedure voor tussentijdse informatie
 - samenstelling van de jury
 - beoordelingscriteria
 - beoordelingsprocedure (incl. diskwalificatie)
 - juryrapport
 - prijzen
 - vervolg op de prijsvraag
 - schadeloosstelling (bij projectprijsvraag)
 - publiciteit, publicaties en tentoonstelling
 - auteursrechten
 - gebruik, verzekering, eigendom en terugzending van de ingezonden bescheiden
 - geschillen

(Opmerking: Hierbij bestaat grote voorkeur voor het aanhouden van de tekst uit het modelwedstrijdprogramma voor een prijsvraag zoals beschreven in Kompas. Desgewenst is een zekere eigen redactie toegestaan.)

b) **Procedurele criteria**

Ten aanzien van de procedure moet in ieder geval het volgende zijn opgenomen:

- Het wedstrijdprogramma is bindend voor de uitschrijver, de juryleden en de deelnemers.
- Inzendingen die niet voldoen aan het wedstrijdprogramma worden gediskwalificeerd.
- De artikelen waaruit blijkt dat de inzendingen anoniem worden beoordeeld.
- De artikelen die zorgen dat het in te zenden materiaal van alle inzendingen (in een bepaalde categorie) gedurende de gehele beoordelingsprocedure vergelijkbaar is. In geval van nominaties die in een tweede ronde worden uitgewerkt of aangevuld moet deze tweede ronde duidelijk zijn onderscheiden van de eerste ronde.
- De bepaling dat materiaal dat niet is gevraagd niet in de beoordeling wordt opgenomen.
- Als er meerdere categorieën van inzenders of inzendingen mogelijk zijn, moeten de consequenties voor de beoordelingsprocedure en de verdeling van de prijzen duidelijk zijn.
- Als de verdeling en/of het aantal van de prijzen vooraf wordt vastgesteld dan dient de jury zich hieraan te houden.
- Aangegeven moet zijn wie de voorzitter en de secretaris van de jury zijn en of zij stemrecht hebben.
- De jury moet een beoordeling geven van de wijze waarop de inzendingen reageren op de opgave, randvoorwaarden en programma van eisen en een analyse geven van de inzendingen op de afzonderlijke beoordelingscriteria. Vervolgens moet de jury op basis van een integrale beoordeling aangeven welke inzendingen voor bekroning in aanmerking komen en wat de rangorde van deze be kroonde inzendingen is.
- Uitschrijver en deelnemers moeten zich onvoorwaardelijk aan de uitspraak van de jury onderwerpen.
- De zogenaamde 'keuzemogelijkheid voor de uitschrijver na de jury-uitspraak' kan alleen worden opgenomen bij een open projectprijsvraag. De betreffende bepalingen uit het modelwedstrijdprogramma voor een prijsvraag in Kompas moeten in dat geval nauwkeurig worden overgenomen.
- De jury moet een schriftelijk en openbaar juryrapport opstellen. Dit moet ingaan op de beoordelingscriteria en het verloop van de beoordeling, de resultaten van de prijsvraag evalueren en aanbevelingen doen aan de uitschrijver.
- Indien een uitschrijver de intentie heeft om de eerste-prijswinnaar een opdracht tot realisering van het ontwerp te geven, moeten de condities waaronder die opdracht wordt verstrekt worden aangegeven.

> opmerking: In *Kompas* staat de aanbeveling dat de jury minstens voor de helft moet bestaan uit vakdeskundigen uit de (betreffende) ontwerpdisciplines. Kan dit ook als goedkeuringscriterium worden gehanteerd? <

c) Vakinhoudelijke criteria

- Opgave, randvoorwaarden en programma van eisen moeten helder zijn.
- De opdracht moet in verhouding staan tot de aard en de doelstelling van de prijsvraag, met het in te zenden materiaal, met de samenstelling van de jury en de beoordelingscriteria.
- De beloning moet redelijk zijn > Nadere besluitvorming over de beloning is noodzakelijk <

Goedkeuringscriteria voor een meervoudige opdracht

a) Informatieve criteria

Er moet eenduidige informatie zijn opgenomen met betrekking tot:

- De opdracht
 - locatie en opgave
 - randvoorwaarden en eventuele indicaties
 - programma van eisen
- De wedstrijdregels
 - namen en adressen
 - doelstelling van de meervoudige opdracht
 - deelnemers
 - inzendingen
 - tijdschema
 - procedure voor tussentijdse informatie
 - samenstelling van de beoordelingscommissie
 - beoordelingscriteria
 - beoordelingsprocedure (incl. diskwalificatie)
 - beoordelingsrapport
 - honorering
 - vervolgoopdracht
 - publiciteit, publicaties en tentoonstelling
 - auteursrechten
 - gebruik, eigendom en terugzending van de ingezonden bescheiden
 - geschillen

(Opmerking: Hierbij bestaat grote voorkeur voor het aanhouden van de tekst uit het modelwedstrijdprogramma voor een prijsvraag zoals beschreven in Kompas. Desgewenst is een zekere eigen redactie toegestaan.)

b) Procedurele criteria

Ten aanzien van de procedure moet in ieder geval het volgende zijn opgenomen:

- De uitnodingsbrief is bindend voor de opdrachtgever, de deelnemers en de leden van de beoordelingscommissie.
- Het aantal deelnemers moet worden genoemd.
- Inzendingen die niet voldoen aan het wedstrijdprogramma worden gediskwalificeerd.
- De artikelen die zorgen dat het in te zenden materiaal van alle inzendingen gedurende de gehele beoordelingsprocedure vergelijkbaar is. In geval van nominaties die in een tweede ronde worden uitgewerkt of aangevuld moet deze tweede ronde duidelijk zijn onderscheiden van de eerste ronde.
- De bepaling dat materiaal dat niet is gevraagd niet in de beoordeling wordt opgenomen.
- Aangegeven moet zijn wie de voorzitter en de secretaris van de beoordelingscommissie zijn en of zij stemrecht hebben.
- De beoordelingscommissie moet een beoordeling geven van de wijze waarop de inzendingen reageren op de opgave, randvoorwaarden en programma van eisen en een analyse geven van de ontwerpen op de afzonderlijke beoordelingscriteria. Vervolgens moet de beoordelingscommissie een integrale beoordeling geven en eventueel op basis daarvan een rangorde vaststellen.
- De beoordelingscommissie moet een schriftelijk beoordelingsrapport opstellen. Dit moet ingaan op de beoordelingscriteria en het verloop van de beoordeling, de resultaten van de meervoudige opdracht evalueren en aanbevelingen doen aan de opdrachtgever.

- De opdrachtgever moet de intentie uitspreken om de vervolgoopdracht te verstrekken aan de deelnemer wiens ontwerp na de beoordeling als beste antwoord op de opdracht wordt aangewezen.
- De ontwerper wiens inzending voor uitvoering wordt aangewezen heeft de verplichting zijn medewerking te verlenen om het ontwerp op de voorwaarden zoals genoemd in de uitnodigingsbrief, uit te voeren.
- De condities waaronder de vervolgoopdracht wordt verstrekt moeten worden aangegeven.

> opm: In *Kompas* staat de aanbeveling dat 'de beoordelingscommissie voor minstens de helft bestaat vakdeskundigen uit de ontwerpsfeer, daarnaast ligt het voor de hand dat inbreng wordt gezocht vanuit de specifieke bedrijfs sfeer van de opdrachtgever'. Kan deze bepaling als goedkeuringscriterium worden opgenomen? <

c) Vakinhoudelijke criteria

- Opgave, randvoorwaarden en programma van eisen moeten helder zijn.
- De opdracht moet in verhouding staan tot de aard en de doelstelling van de meervoudige opdracht, met het in te zenden materiaal, met de samenstelling van de beoordelingscommissie en de beoordelingscriteria.
- Het honorarium moet redelijk zijn > nadere besluitvorming hierover is noodzakelijk <

Vraag: kan de Bestuurlijke Werkgroep deze criteria onderschrijven?

Zo ja, dan worden ze vervolgens bewerkt tot een 'format voor goedkeuring' dat zowel geschikt is voor de uitschrijvers als voor de goedkeurende instelling/commissie).

7. Nader te bespreken

a. Prijzengeld of honoraria

Over de hoogte van het prijzengeld of de honoraria is in *Kompas* het volgende gesteld:

in de tekst, p. 59:

Vaste regels voor de vergoedingen aan de deelnemers zijn niet te geven. Het honorarium bij een meervoudige opdracht ligt in het algemeen onder dat van de Standaardvoorwaarden Rechtsverhouding Opdrachtgever-Architect (SR) 1988 voor een voorlopig ontwerp, omdat ervan wordt uitgegaan dat minder werk wordt gevraagd van de ontwerpers dan in een normale opdrachtsituatie. Het is immers door de beperkte communicatiemogelijkheden bij een meervoudige opdracht niet mogelijk om tot een uitgewerkt voorlopig ontwerp te komen, terwijl de SR 1988 daarop is gebaseerd. Bij het vaststellen van het prijzengeld bij een prijsvraag kan het honorarium voor een vergelijkbare opdracht zonder wedstrijd als uitgangspunt worden genomen. De regel die in Duitsland wordt gehanteerd, is dat de eerste prijs de omvang van het honorarium in een normale situatie moet hebben. De tweede prijs bedraagt de helft hiervan, de derde prijs éénderde. De PPC hanteert het principe dat de eerste prijswinnaar niet alleen het honorarium van een normale situatie als prijs moet ontvangen, maar ook iets extra, als beloning voor het genomen risico. De tweede en derde prijs liggen diensgevolge ook iets hoger. De uitschrijver kan er bij deze werkwijze vanuitgaan dat het prijzengeld ongeveer drie keer het honorarium voor een enkelvoudige opdracht beslaat. Alleen wanneer de prijsvraag het karakter heeft van een open vakinhoudelijke competitie die niet gericht is op realisatie kan hierop een uitzondering worden gemaakt.

Het prijzengeld of de honoraria voor de deelnemers vormen een forse post op de begroting. Het lijkt voor uitschrijvers dan ook aantrekkelijk om deze post eenvoudigweg te schrappen, dat wil zeggen af te wentelen op de deelnemers. Noodgedwongen gaan veel ontwerpers dan toch op de uitnodiging in. Een opdrachtgever doet hiermee echter niet alleen de ontwerpers tekort, maar ook zichzelf omdat een te lage vergoeding de ontwerpers vaak dwingt de werkzaamheden te minimaliseren en te kiezen voor standaardoplossingen die niet leiden tot optimale kwaliteit. De beroepsverenigingen in Nederland blijven daarom de no-cure-no-pay-constructies afwijzen. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Britse beroepsvereniging van architecten, de RIBA, die (onder druk van de bouwwereld) een goedkope wedstrijdvorm heeft erkend en opgenomen in het prijsvraagreglement. Daarbij wordt onder leiding van de RIBA in zeer korte tijd een ontwerper geselecteerd door een professionele jury, op basis van een eerste aanzet tot ontwerp. De deelnemers ontvangen geen honorarium of onkostenvergoeding. Door de professionele begeleiding van de RIBA zijn de ontwerpers er echter zeker van dat de investeringskosten voor de deelname de normale acquisitiekosten niet te boven gaan. Een groot nadeel van deze methode is dat de tijdsdruk en het geldgebrek dwingen tot een oppervlakkige benadering van de opgave, waardoor de voordelen van een ontwerpwedstrijd eigenlijk weer teniet worden gedaan.

in het model voor een prijsvraag, p. 83:

Het prijzengeld moet in verhouding staan met de doelstellingen van de wedstrijd, de gevraagde prestaties en het in te leveren materiaal.

in het model voor de meervoudige opdracht, p. 98:

Het honorarium moet in verhouding staan met de doelstellingen van de wedstrijd, de gevraagde prestaties en het in te leveren materiaal.

Om goedkeuring mogelijk te maken zal een heldere richtlijn moeten worden opgesteld. Ter informatie is de richtlijn van de BNA bijgevoegd.

b. Rechten die aan goedkeuring kunnen worden ontleend

Uitgangspunt is dat het Kompas-predikaat de zekerheid geeft dat een wedstrijd ordelijk is georganiseerd en inhoudelijk consistent is. Welke rechten kunnen betrokkenen hieraan ontleen? Wie is aansprakelijk voor fouten tijdens de goedkeuringsprocedure? Hoever gaat een eventuele aansprakelijkheid? Kan er een bepaling in het 'goedkeuringsreglement' worden opgenomen dat de goedkeurende instantie niet aansprakelijk is?

c. Sancties

Het Kompas-predikaat is een beloning voor hen die het goed doen. De vraag is of er ook sancties moeten komen tegen hen die het anders doen, en zo ja wat de mogelijkheden en beperkingen zijn van dergelijke sancties.

d. Geschillen

In het verlengde van een goedkeuringspredikaat is het instellen van een geschillenregeling het overwegen waard. Zo'n geschillenregeling kan betrekking hebben op:

- geschillen over het al dan goedkeuren van een wedstrijd
- geschillen tijdens of na afloop van goedgekeurde wedstrijden (in Kompas wordt de mogelijkheid van arbitrage door het Arbitrage Instituut Bouwkunst genoemd. In de ANP was de mogelijkheid opgenomen om geschillen ten aanzien van goedgekeurde prijsvragen te laten beslechten door de PPC)
- eventueel ook geschillen rondom niet goedgekeurde wedstrijden, waarbij leden van de organisaties die het convenant hebben ondertekend zijn betrokken.

e. Snelheid van het goedkeuringsproces

De ervaring leert dat er altijd tijdsdruk staat op het goedkeuren van c.q. reageren op concept-wedstrijdprogramma's. Het steunpunt geeft altijd binnen één week een (eerste) reactie. De termijn voor een officiële goedkeuring zal niet veel langer mogen zijn.
